

Door Henk Jongsma, hoofdauteur Op niveau tweede fase

Verwachtingen

Inleiding

De boeken van Thomas Verbogt zijn doortrokken van melancholie en weemoedigheid en aangenaam licht van toon. Mooi werk. HET PAROOL

Thomas Verbogt
**Kleur van
geluk** Roman

Lastig soms, een verhaal of een boek uitkiezen om te gaan lezen. Want ja, hoe kun je nu weten of iets je aanspreekt? Bij een boek kun je natuurlijk de flaptekst lezen; dan weet je in elk geval iets over het onderwerp. Op een boek vind je ook vaak 'quotes', aanbevelingen van andere schrijvers, of citaten uit een bespreking in de krant. Op het boek *Kleur van geluk* van Thomas Verbogt (Uitgeverij De Kring, 2013) staat bijvoorbeeld: *De boeken van Thomas Verbogt zijn doortrokken van melancholie en weemoedigheid en aangenaam licht van toon. Mooi werk. Het Parool*. Om de roman *Extra tijd* van A.H.J. Dautzenberg (Uitgeverij Atlas Contact, 2012) zit een buikbandje met de tekst: *Eindelijk bekommert een Nederlandse schrijver zich om Roda JC. Arnon Grunberg*. Helpt dat bij het kiezen?

In deze lesbrieven komen een paar aspecten aan de orde die je kunnen helpen bij het bepalen van je voorkeur. Ze kunnen meehelpen om je verwachtingen wat concreter te maken. Maar ook dan kan een verhaal of boek je natuurlijk nog best mee- of tegenvallen.

Opzet van deze lesbrieven

- Je leest het begin van een verhaal en je formuleert en bespreekt je verwachtingen. Daarna lees je het hele verhaal en noteer je wat er van je verwachtingen uitkwam (opdracht 1 tot en met 7).
- Je maakt op basis van je verwachtingen een keuze uit twee romans en kijkt weer of je verwachtingen uitkomen (opdracht 8 tot en met 13).

Een verhaal

Het verhaal *Na de orkaan* van Inez van Dullemen (uit de bundel *Na de orkaan*, Em. Querido's Uitgeverij B.V., Amsterdam, 1983) telt twaalf bladzijden en begint zo.

De zee lag weer waar ze behoorde te liggen: achter de witte kustlijn gemarkeerd door strandpalen. Het tij was laag en de zee had zich in zichzelf teruggetrokken, haar water glad als olie, pervers, zoet glad. Ik staarde naar haar in ongeloof, zittend op het afgekalfde duin met in mijn rug het grijze ontbladerde noodlotsland.

Ik had me altijd vertrouwd met haar gevoeld. Als kind liep ik tot mijn oksels het water in en liet mij, met mijn teenpunten aan de grond, door haar golfslag licht heen en weer wiegelen. Ik was ook nooit zoals andere kinderen bang geweest voor haar onbekende bewoners; wanneer ik langs mijn benen de aanraking voelde van een glibberige passant dan trok ik mijn knieën omhoog en liet dat wat in de diepte bewoog rustig voorbijgaan. Ik ving krabben in ondiepe baaien en speelde met ze door ze met een stokje onder hun pantser te kietelen zodat ze van boosheid grote sprongen maakten - zij waren de clowns in mijn circus. En ook van de grijze

zeedamp hield ik, die zo plotseling over de kust kon komen rollen zodat het leek of de hele wereld met een natte spons werd uitgewist.

Nu zat ik hier op dat aangevreten stuk duin en keek naar mijn handen die met rode littekens overdekt op het zand lagen. Ik had het gevoel dat er een vraag beantwoord moest worden, dat er een uiteenzetting tussen ons moest plaatsvinden. (pagina 7)

Opdracht 1

- 1 Elk verhaal wordt verteld: de schrijver gebruikt een iets, een iemand, een instantie die de lezer laat weten wat er gebeurt en/of wat er is gebeurd. We onderscheiden twee mogelijkheden:
 - A De personale (ook wel personele) verteller: de verteller is een van de personages in het verhaal (die dus ook over zichzelf vertelt).
 - B De alwetende of auctoriale (ook wel auctoriële) verteller: een neutrale instantie die vanuit een soort overzichtpositie vertelt.
 Welke vorm van verteller zie je in dit verhaalbegin?
- 2 De soort verteller heeft gevolgen voor het perspectief: door de ogen van wie zien wij de gebeurtenissen?
 - a Bij wie zal in dit verhaal het perspectief liggen?
 - b Wat weet je of vermoed je van deze persoon? Denk bijvoorbeeld aan leeftijd, geslacht, karakter, levenservaring, geloofsovertuiging, levensbeschouwing, plaats in het gezin ...
 - c De verteller kan in de loop van het verhaal tijdelijk het perspectief bij een ander personage leggen. Hij kan bijvoorbeeld iemand anders verslag laten doen van wat er is gebeurd. Denk je dat dit in dit verhaal zal gebeuren? Leg je antwoord kort uit.

Opdracht 2

- 1 Een verhaal kan chronologisch – van begin tot eind – worden verteld, maar kan ook ergens middenin beginnen en dan via herinneringen of flashbacks laten zien wat er eerder gebeurde. De verteller kan zelfs aan het eind beginnen en het hele verhaal in een soort lange terugblik beschrijven. Op welke manier wordt dit verhaal verteld, denk je? Geef een korte toelichting bij je antwoord.
- 2 Waar speelt dit verhaal zich af, denk je? Probeer een zo volledig mogelijke beschrijving te geven.

Opdracht 3

De verteller vertelt nog niet wat er is gebeurd, maar suggereert wel het een en ander, bijvoorbeeld meteen in de eerste zinnen, maar ook aan het eind van dit fragment.

- 1 Noteer kort wat jij denkt dat er is gebeurd.
- 2 Vermoed je dat dit ingrijpende gebeurtenissen in het leven en het denken van de hoofdpersoon zijn geweest? Licht je antwoord kort toe.

Opdracht 4

Vorm een groepje van maximaal vijf personen.

- 1 Vergelijk jullie uitwerkingen van de opdrachten 1 tot en met 3 met elkaar. Praat er net zo lang over totdat jullie het eens zijn. Kom je er niet uit, dan kan de docent(e) natuurlijk uitkomst bieden.
- 2 Bespreek samen hoe jullie denken dat het verhaal verder zal gaan. Noteer kort wat jullie verwachtingen zijn.

Opdracht 5

- 1 Lees het hele verhaal. Je vindt het in:
 - Inez van Dullemen: *Na de orkaan*, Em. Querido's Uitgeverij B.V., Amsterdam, 1983, pagina 7 tot 18;
 - Joost Zwagerman (samenstelling): *De Nederlandse en Vlaamse literatuur vanaf 1880 in 250 verhalen*, Uitgeverij Prometheus, Amsterdam, 2005, pagina 704 tot 711.
- 2 Wat klopte er van jullie verwachtingen van dit verhaal?
- 3 Ga weer met je groepje bij elkaar zitten en praat over dit verhaal. Bespreek in elk geval de volgende punten:
 - In welke toestand verkeert de hoofdpersoon?
 - Hoe geloofwaardig zijn de gebeurtenissen?
 - Kun je je in de hoofdpersoon inleven?
 - Kun je met de hoofdpersoon meeleven?
 - Vind je de afloop van het verhaal positief of negatief?
 - Vind je de afloop van het verhaal geloofwaardig?
 - Hoe waardeer je dit verhaal?

Opdracht 6

Stel dat dit verhaal als boek(je) zou verschijnen. Formuleer een quote die op dat boek of op een eventueel buikbandje geplaatst zou kunnen worden.

Opdracht 7

Schrijf een korte recensie van dit verhaal en gebruik daarvoor de punten uit jullie bespreking. In je recensie noem je in elk geval de belangrijkste kenmerken van dit verhaal, maar je vertelt niet de hele inhoud na. Je recensie eindigt met een beoordeling en eventueel een aanbeveling.

Twee romans

De verdrinkene van Margriet de Moor (Uitgeverij Contact, Amsterdam/Antwerpen, 2005) en *1953* van Rik Launspach (Uitgeverij De Bezige Bij, Amsterdam, 2009) spelen allebei tijdens de Watersnoodramp van 1953.

Van beide boeken vind je hieronder twee pagina's, de eerste en een willekeurig gekozen bladzijde, pagina 201. Het boek van Margriet de Moor telt 331 bladzijden, dat van Launspach 476, maar dat boek is in een grotere letter gedrukt.

A De eerste bladzijde

Margriet de Moor – *De verdrinkene*

1

Op een gure ochtend namen ze afscheid van elkaar

Een van de twee, Lidy, stond door het raam naar buiten te kijken. Het was zo'n ochtend midden in de winter als het net licht wordt en de storm van de voorbije nacht niet knus meer is, maar drammerig en vervelend. Ze hield haar dochtertje op de arm, haar jas had ze al dichtgeknoopt. Op het punt van vertrek bleef ze nog wat hangen zoals iemand doet die er heus wel een keertje op uit wil, nu het zo treft, maar voor hetzelfde geld ook net zo lief niet. Dat het hele plan niet van haarzelf afkomstig was, maar van Armanda, deed er niet toe. Wat op dit moment door haar heen ging, was: ik heb wel zin om weer eens een auto te

besturen. Zorg jij, Armanda, vandaag en morgen maar voor mijn dochttertje en ga vanavond maar met mijn man naar het feestje van jouw vriendin die toevallig zijn halfzus is. Morgen, uiterlijk in de namiddag, ben ik wel weer terug.

De woning besloeg de tweede en derde verdieping in een van de herenhuizen aan een klein park in een volksbuurt. In gedachten keek ze over de zwarte kale boomkruinen naar de rechthoek van gevels. Ze merkte niet dat er schuin aan de overkant in een dakgoot een mannengestalte rondkroop, totdat er plotseling een klapperende vlag aan zijn handen ontsprong, die strak in de noordwestenwind bleef staan trillen. Het was de laatste dag van januari. Als iemand haar had gezegd

Rik Launspach – 1953

1

Het was al april, maar de wind die uit het noordwesten kwam was nog steeds bitterkoud, trok schuimstrepen over grijze golven onder een grauwe lucht. Links en rechts strekte de dijk zich uit, een streep antraciet naar de horizon. Verderop vormde de weg naar Oostennabije een kaarsrechte hoek met de streep waarop ze stond. Rechte lijnen, grijze vlakken, land van Luther en Calvijn.

Ze draaide haar rug naar de wind. Beneden lag de kleine hoeve van haar ouders tussen de vruchtbomen. Het voorhuis met de twee olmen ervoor, het lange rechte stuk met de kleine raampjes van de stal, en rechts de grote schuur waar ze ooit als klein meisje met ontzag naar haar vader had staan kijken toen hij, balancerend op een fruitladder, het gebouw heldergroen had geschilderd. Inmiddels was ze bijna achttien, de groene verf was grotendeels verdwenen en alleen onder de dakrand kon je nog zien hoe het eruit had gezien. Als je een lijn van die daklijst naar de dijk zou trekken, kwam je uit onder de zeespiegel. Nooit zou ze kunnen wennen aan dit onwerkelijke beeld. De boerderij lag in een kilometers brede schaal, de golven sloegen tegen de rand.

Hoewel ze besepte dat er op haar werd gewacht daar beneden, in die halve cirkel van kleine gebouwtjes, bleef ze nog even staan. Het horizontale vlak van de zee, de bolling van de luchtkoepel erboven, de geometrie van de dijken – het had een rustgevende uitwerking op haar.

Opdracht 8

Vul voor beide boeken je indruk in nadat je deze eerste pagina's hebt gelezen.

	<i>De verdronkene</i>	<i>1953</i>
verteller		
tijd		
plaats		
gebeurtenissen		
eerste totaalindruk		

B Pagina 201

Margriet de Moor – *De verdronkene*

te drukken, maar de stroming op de weg juist de hoogte in te jagen. Met zijn massieve gewicht sloeg het water tegen de zij- en achterkant van de wonderbaarlijk genoeg nog steeds niet verbrijzelde landbouwwagen. In het huis stonden Cau, Lidy en Gerarda Hocke zich af te vragen of er al iets van kwam, onderhand, van de oversteek van die mensen per drijvende staldeur.

Inderdaad leek zich nu iets los te maken. Het gebonk onder hun voeten van het meubilair van beneden negerend, zagen ze het vrachtje vooruit komen. Het wist zich op koers te houden via het touw dat aan deze kant om een dakbalk was geslagen en ook daarginds ergens aan vast was gemaakt. Vrij snel eigenlijk nog waren ze er. Druipend, over het kozijn naar binnen geholpen, stonden drie van de vier opvarenden minutenlang naar adem te snakken. Ze brachten een zware lucht van bederf mee, viel Lidy op. En wat later, toen

zij en Gerarda Hocke bezig waren de drijfnatte kleren af te stropen, de vette smurrie zo'n beetje af te veegen en op de ijskoude zolder dekens en veiligheid aan te bieden, gleed eventjes de vergelijking met een stel pasgeborenen door haar heen. Het groepje van drie betrof een grote, ruigbehaarde man, een hoogzwangere vrouw, niet de zijne naar later bleek, en een jongetje van een jaar of acht, haar zootje. Nummer vier was op het vlot achtergebleven.

Toen Lidy naar het raam liep om te kijken hoe het hem verging, was hij alweer halverwege de terugweg. Ze zag de jongen op de knieën ineengedoken telkens zijn handen om het touw slaag, en trekken.

Water komt de wind meestal zo'n twee, drie uur achterop. Later zouden oceanografen berekenen dat de opwaaiing van het water een flink graadje meer had kunnen zijn. Want de oorkaan die langs de Schotse kust zijn top bereikte, was lager in de

Rik Launspach – 1953

daar is de zee! En daar, een gat in de dijk! Een schuur zonder dak! Een boerderij met drie muren ...' – maakte de tragedie alleen maar groter. Rutus kon er niet naar kijken, draaide zijn hoofd af.

12

Opnieuw sloeg zijn leven een hoek om.

De heli lag scheef, was halverwege de draai die Philip had ingezet. Rutus zag de zee onder zich langzaam kantelen. Aan de bovenkant van het tegenoverliggende raampje zag hij een flauwe schittering. Het lage grauwe zonlicht werd weerspiegeld door opspattend water. Hij zag een deel van een groene schuur, een rode tractor op zijn kop, de ruïne van een boerderij. En meteen daarop weer een witte glinstering. Iets wat van het dak in het water was gevallen? De wind op een golf? Hij zag het opnieuw: een cirkel van wit, bewegend water met een donker centrum. Langzaam drong het tot hem door. Daar zwom iemand.

Snel zette hij de koptelefoon op. Zwemmen met deze temperatuur stond gelijk aan zelfmoord.

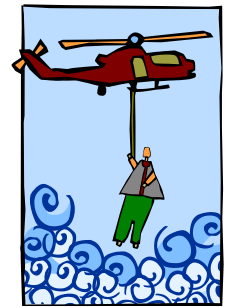
'Er ligt iemand in het water.'

Philip keek uit zijn raampje. 'Waar?'

'Negen uur.'

De Sikorsky maakte opnieuw een bocht, nu naar links. Rutus verloor de drenkeling even uit zicht. 'Zakken, Flip.'

Ze daalden, Rutus zag hoe de zee door de rotor begon te rimpelen en op te stuiven. En in het midden van die werveling van lucht en water zwom een jonge vrouw. Ze keek een moment omhoog, alsof ze nu pas merkte dat er een vliegtuig boven haar hing. Rutus kon haar gezicht duidelijk zien: wit, donkere ogen, haar zwarte haar als een waaier om haar heen.

Opdracht 9

Vul voor beide boeken je indruk in nadat je ook deze pagina's hebt gelezen.

	<i>De verdronkene</i>	1953
verteller		
tijd		
plaats		
gebeurtenissen		
totaalindruk		

Opdracht 10

Vorm een groepje van maximaal vijf personen.

- 1 Vergelijk jullie uitwerkingen van de opdrachten 8 en 9. Praat er net zo lang over totdat jullie het eens zijn. Kom je er niet uit, dan kan de docent(e) natuurlijk uitkomst bieden.
- 2 Kies samen een van deze twee boeken. Noteer kort wat jullie van het boek verwachten.

Opdracht 11

Lees het gekozen boek. Spreek een tijdstip af waarop ieder groepslid het boek uit heeft.

Opdracht 12

Ga als groep weer bij elkaar zitten en bespreek jullie leeservaringen.

Bespreek in elk geval de volgende punten:

- In welke toestand verkeert de hoofdpersoon?
- Hoe geloofwaardig zijn de gebeurtenissen?
- Kun je je in de hoofdpersoon inleven?
- Kun je met de hoofdpersoon meeleven?
- Vind je de afloop van het verhaal positief of negatief?
- Vind je de afloop van het verhaal geloofwaardig?
- Hoe waardeer je dit verhaal?
- Wat is de eindindruk van het hele boek?
- Wat klopte er van jullie verwachtingen van dit verhaal?
- Formuleer drie (korte) zinnen die als quote op het boek geplaatst zouden kunnen worden.

Opdracht 13

Schrijf een korte recensie over het door jullie gelezen boek. Gebruik daarvoor de punten uit jullie bespreking. Je recensie eindigt met een beoordeling en eventueel een aanbeveling.